

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՆԱԽԵՐԵՑ

1935

SISU:

- A. Sang: B. Kangro esikkoju. Arvustis.
J. Tork: Enam armastust noorsoole! Artikkel.
H. Mark: Noorsoo organiseerimise põhiküsimusi. Artikkel.
O. Ibius: Karskustöö rahvanoorsoos. Artikkel.
R. Paris: Kr. Raud ja eesti kunst. Artikkel.
K. Ader: Mõnda ilulugemisest. Artikkel.
L. Laja: Üliõpilaste karskusmeelsusest. Artikkel.
K. Urbas: Sannan. Luuletis.
K. Allik: Kui päike kutsub (järg). Matkakirjeldis.
B. Kangro: Tuuline 2. Luuletis.
P. S. ja A.: Muljeid 7. noorsootegelaste kursusilt.
„Kevadiku“ asjus.
E. N. K.-liidu 1936. a. tegevuskava.
Deklamatsioonivõistlus.

B. Kangro esikkoju.

Bernard Kangro — Sonetid. Tartus 1935.
64 lk. Hind 2 krooni.

Viimased aastad on eesti lüürikutepe-
ret rikastanud mõnegi uue ja huvitava
kujuga. Mäletame Heiti Talviku vormi-
tugevaid mandumismeeleolusid, tunneme
Paul Viidingu, olude ja harjumuste traat-
aedadesse sampsunu, värssse. Äsjailmunud
B. Kangro sonetikogu tutvustab meid uue
ja küllalt omapärase luuletajaisiksusega.

„Kevadikule“ lähidased ringkonnad tun-
nevad „Sonettide“ autorit: tal on maa-
mehe murelik suu, Nipernaadi naervad sil-
mad ja mõtleja kortsus laup. Neid kõike
kolme on ka Kangro luuletusis: maameest,
Nipernaadit ja mõtlejat.

„Sonetid“ sisaldab 46 sonetti. Kõigi
nende teemaks on loodus. Küllalt nõudlik
vorm, küllalt ahas aine ühele noorele
autorile.

Kuid paljusid karisid, milledele pörku-
mist kardame, ei näi Kangro jaoks olemas
olevatki. Sest vaevalt saab mõnele ta luu-
letusele ette heita originaalsuse puudust.

Kangrole pole loodus paljas vaatlemis-
objekt, ei ka taust, millele isiklikke hinge-
hädasid projekteerida. Kangrole on loo-
dus enam. Ainult loodus ongi see, mis
Kangro arvates näib elavat õiget elu. Ine-
mene oma otsinguis võib ainult kaugeneda
oleva õigest tunnetamisest. Luuletaja ku-
jutleb, kuidas ta kord võib lamada luu-

kerena mullapõues ja ta kolbast kasvab
hiiglapuu, mille ladva uhkes tõusus on öel-
dud „viimne veene, mis praegu eksleb va-
lulisel suul“. Kui selles on lahendus, pole
tarviski viselda ahastusis, nagu teeb mõni
teine olu- ja elumõtte otsija. Kangro sü-
venebki selle asemel hoolsalt looduse —
ainsa õige elu — vaatlemisse. Hardumu-
ses maalib ta pilte, milliseid me, teised,
möödaminekul poleks märganudki. Siin
on jõe-, raba-, lombi- ja metsäärseid —
detailides niivõrd peeneid, et lugeja vähem
terav silm tihti jälgidagi ei suuda.

Paljudele näib loodus väga lihtne:
taim kasvab, õitseb, kannab vilja, närtsib,
kuid ta seemneist võrsuvad uued taimed,
sumisev mesilane tuleb lennates või kubi-
seb päikesekiirtes lomp sadadest olendeist
— meie läheme sest mööda. Inimene näib
meile palju suurema mõistatusena. Mis
on ta tegude põhjus, mis ta tegude siht —
nii on küsinud tuhanded ja tuhanded.
Kangrot lugedes hakkame peagu usku-
ma, et need saladused on ainult kübeme-
kene suure looduse mõistatuses.

Sonett on oma olemuselt juba raske
vorm. Kui veel juurde arvata Kangro
keeruline lausestus ja ta lõunaestiline
sõnavara, nõuab Kangro raamatu kauni
tuuma lahtimõistatamine kenakest vaeva.
Kuid sellele vaevale on väärrikaks tasuks
see, mida raamat pakub. Mitte iga värss-
raamat pole nii isikupärane, nii ühtlase
tasemega, nii ohtrasti tulevikulootusi
pakkuv.

A. SANG.

Noorsoo enesekasvatuse ja elureformi ajakiri.

№ 6

XII aastakäik 1. detsembril 1935

JUHAN TORK.

Enam armastust noorsoole!

„Kui ma inimeste ja inglite keeltega räägiksin, aga mul ei oleks armastust, siis oleksin mina vask, mis kumiseb, ja kelluke, mis heliseb.“
Ep. 1. Kor. 13, 1.

Riigil, ka meie rahvuslikul riigil, on palju väärtusi: põllundus, karjandus, tööstus, kaubandus jm. Ometi jääb riigi raudvaraks, põhikapitaliks tema rahvastik. Rahva sisemiste jõudude pinge määrab otsustavalt riigi kultuuriliste ja majanduslike väärtuste üldtaseme. Suurimad tootmisvõimalused peituvad aga juba bioloogilistel põhjustel rahva noorsoos.

Mainitud lihtis põhiaksioom nihkub tänapäeva riigitarkuses järjest enam esikohale, muutub järjest aktuaalsemaks. Eriti reljeefselt ilmneb see järsema sisemise ümberhinnanguga riikides (Vene, Itaalia, Saks). Noorsoole, noorsoo hooldamisele, noorsooliikumisele pühendatakse palju tähelepanu, kulutatakse rohkesti energiat, nii vaimset kui ka ainelist.

Meie oma riik on lühikese kestvusaja jooksul püüdnud täita ka oma kohustusi noorsoo vastu. Mis imet,

et mitmesuguste ülesannete rohkuse, osalt ka sõjahaavade parandamise tõttu, meie algaja riik on piirdunud senini kõige hädavajalisemaga, nimelt kooli ülesehitamisega, so. peamiselt laste eest hoolitsemisega. Tehtud töö monumentaalsust tunnistab kõige selgemini meie kuueaastane algkool.

Meie riik — tänapäeva riigina — ei saa aga piirduda vaid sellise hädavajaliku miinimumiga. Ta peab edasi sammuma. Kas või sellepärast, et tänapäeva tehnika kiire arengu tõttu tööprotsess vajab sootu vähem inimtööjõudu kui aastakümneid tagasi. Järjest kasvav vaba aeg peab aga rakenduma kodanikkude elu sisu rikastamiseks, rahvusliku kultuuri ja vaimsuse tõstmiseks. Vastavaid impulsse ja harjumusi omandatakse just noorusaastail. Kuid ka sellepärast, et tööprotsessist väljalülitatud noorsoole „vaba aeg“ tühja ruumina

Noorsoo organiseerimise põhiküsimusi.

Noorsooliikumine on nooruskultuuri taotlus väljaspool kooli ja perekonda, nooruse enda algatusel ja vastutusel.

Nooruskultuur — dr. Gustav Wyneken'i piiritelu järgi — tähendab olukorda, kus ei valitse täiskasvanute poolt päälesurutud ja nooruse hingeelule võõras elukorraldus, vaid kus maksavad nooruse hingeelule vastavad kultuurised eluvormid.

Meil tavatsetakse mõista sõna noorsooliikumise all noorte igasuguseid isetegevuse avaldusi, alates nooruse autonoomsete isetegevusvormidega ja lõpetades koolinooruse „ametiühisuslike“ keskkorraldustega, hooldatavate õpilasomavalitsustega ja skautlike noorsooorganisatsioonidega. Edaspidi tarvitamegi sõna noorsooliikumine siin antud laiemas tähenduses.

Noorsooliikumine Eestis on elanud üle suuri tõusu- ja languseaegu. Kuid alati on ta haaranud endasse päämiselt koolinoorsugu. Viimasel ajal riigi valitsusvõim on eriliselt tähelepanu pühendanud ka väljaspool kooli oleva nooruse organiseerimisele ja kogu meie noorsooliikumise reformi-

misele. Et see kogu noorsoo organiseerimine annaks soovitud tagajärgi, selleks on vajalik enne reformikavade teostamisele asumist põhjalikult ja igakülgsest süveneda sellesse küsimusse. Ka on vaja arvestada ja kasutada senise noorsooliikumise väheleidki kogemusi, nii meil kui ka mujal. Noorsoo hästi organiseerimine on raske ja vastutusrikas töö.

Kuidas mõnigi suurejooneliselt kavatsetud noorte organiseerimise kava teostamine on liivale jooksnud, selleks paar näidet noorsooliikumise ajaloost.

Am.-Ühendriikides 19. sajandi lõpul insener W. Gill koostas kava, mille järgi kogu koolinoorus pidi koonduma kool-riigi süsteemi. Selle süsteemi aluseks oli Am.-Ühendriikide riigikord. Advokaat R. Welleri ja Isamaalise Liidu suure reklaami mõjul levis kool-riigi süsteem Ameerikas väga kiiresti. Ent lõppes sama kiiresti fiaskoga. Kui W. Gilli ajal oli pea kõigis koolides õpilasomavalitsus kool-riigi süsteemis, siis 1912. a. oli Ameerikas 260.000-st koolist ainult 100-s koolis

võib kujuneda otse karakterit laastavaks teguriks.

Meie riigi tuleviku kandjaiks on just kindla kujunenud karakteriga kodanikud. Karakteri kujunemise aastaiks on noorusaastad.

Sellepärast tunneme tõsist rõõmu, et meie riigijuhid on noorsooliikumise korraldamise aktuaalsete riiklike ülesannete hulka võtnud. Kuna riigi osavõtt noorsooliikumisest on suhteliselt uus ala, siis peame teadlikud olema sellega seotud ülesannete rohkusest, mitmekesidusest, raskusest ja vastutusrikkusest. On tähtis uut asja õigesti alata, et õigesti suudaksime edasi sammuda.

Siinkohal ei saa vaid ühte ütle mata jätta: noorsooliikumise küsimus ei ole ainult riigi tarkuse küsimuseks. Meie sügavama veende järgi on ta esmajoones rahvusliku armastuse küsimus. Sest tarkus ei tarvitse kõrgemale tõusta printsipiist „ubi bene, ibi patria“ (kus hää, sääl isamaa). Armastus oma rahva vastu, oma rahva tuleviku vastu on parajaks nurgakiviks meie noorsooliikumise korraldamisel. Armastus suudab ühendada lastevanemaid, seltskonda, kooli ja riiki ühiseks suureks jõuks, mis kannab meie noorsugu helgemasse tulevikku.

Enam armastust meie noorsoole!

veel kool-riik. — Kool-riik ei kasvanud välja kooliühiskonnast. Ta kunstlik vorm ei olnud elujõuline.

Teine näide: Baieri haridusminister Hoffmann oma ringkirjas 1918. a. tegi sunduslikuks kõigis kooles kutsuda ellu õpilaskomiteed, mis oleksid õpilaskonna alaliseks esindajaks ning kannaksid hoolt kooli ja õpilaste au eest. Ka kästakse samas ringkirjas pidada õpilaste ja õpetajate ühiseid koosolekuid. See ringkirjalik õpilasomavalitsuse maksmapanemise käsk ei andnud aga mingisuguseid tagajärgi.

Kolmas näide: 1918. a. Preisi haridusminister Haenish soovitas kõigis kooles teostada koolipäeva (dr. G. Wynekeni poolt sisustatud õpilasomavalitsuse vorm). Ka seda soovi teostati loiult, kuna see korraldus oli tehtud peamiselt poliitilistel kaalutlustel, et näidata demokraatia tähendust.

Juba needki näited tõestavad: 1. ringkirjadega ei saa koondada noori organisatsiooni, kui see on noortele sisemiselt võõras ja kuikava pole igakülgselt ja põhjalikult läbi kaalutud.

2. noorsooliikumise probleem on palju keerulisem ja sügavam kui sageli arvatakse.

Sellepärast tuleb imestada, kui Tallinnas peetud koosolekul meie ühe suuremale noorsoo-orgile ligidalseisv isik ütles, et noorte organiseerimiseks on vaja ainult raha ja võimu. Ennekõike on noorte organiseerimiseks vaja vaimu, asjatundlikke ning energilisi juhte.

Vaadeldes noorsooliikumise juhtimise arengut ajaloolisel taustal (alates Saksa autonoomsete rändlindudega ja lõpetades Itaalia riiklikkude balilladega), näeme, et kõige autonoomsemagi noorsooliikumise kandjaks on juht, ent noorte poolt armastatud ja noori mõistev juht.

See tingimus käsib noorte organiseerijaid leida noorsoo juhte isikute hulgast, kes on noorsoo-orgides aktiivselt teotsenud, kes on noorte hulgast iseenesest juhiks tõusnud. Noored ise on kõige targemad endale juhi valimisel.

Loomulikult peab aga ka riigil olema võimalik kontrollida, kas noorte poolt valitud juhi kätte võib usaldada noorte kasvatamist.

Eeltoodust järeldades peaks üldiselt noorsoo juhtide leidmisel põhiprintsipiiks jääma 8. noorsoo karskuskongressil (Tartus 1934. a.) vastu võetud resolutsioon: Noorsooliikumise juhtideks võivad olla noored ja noorust mõistvad ning noorte poolt armastatud pedagoogiliste omadustega täiskasvanud, kelle valivad noored ise ja kes kinnitatakse ametisse valiva noorsoo-orgi eest vastutava instantsi poolt.

Kas koondada noored sundorganisatsiooni või lasta noortel organiseeruda vabatahtlikult? Sellele küsimusele vastates enamik sõnavõtnuid ajakirjanduses on asunud eitavale seisukohale sundorganiseerimise suhtes. Sunduse põhimõte tuleks tõesti kõrvale jätta noorte organiseerimise kava koostamisel ja teostamisel. Praegusi noorsoo-organisatsioone on õieti kandnud see vaimustus, mida noored vabatahtlikult on kaasa toonud oma ringi. Sundusega ei suudeta luua mingisugust sõprust. Aga noorte ring olgu ennekõike sõprade ring. Kui praegustes noorte ringides (mitte küll kõikides) noored otse põlevad elu-, aate- ja tunnetules, siis sundusega hävitaksime selle puhastava tule — enesekasvatuse ja isetegevuse tahte.

Sundorganiseerimise pooldajail on õigust kahtlemata niipalju, et tõesti on vajalik kõigi algkooli lõpetanute energia kasulik tööle rakendamise, sest muidu läheb ta kasutult

Karskustöö rahvanoorsoos.

Oleks mõttetus siinkohal pikemalt põhjendada rahvanoorsoos tehtava karskustöö vajalikkust. Igale karskustegelasele on selge, et karskusliikumise tuleviku määrab suurel määral just see, kas suudetakse sellega tõmmata kaasa noori sellest east, milal neis kujuneb isiksus, maailmavaade ja isiklik elukorraldus. Ja igale kasvatustegelasele peaks olema samuti selge, et just selles eas ähvardab alkoholism noori enam: nende veel väljakujunemata organism kannatab eriti raskekujuliselt alkoholi mürgituse tagajärjel ning neis ei ole veel jõudnud saada valitsevaks isiksus, kellel on oma kindel tee ja kes seepärast teab ja suudab alati talitada oma tõekspidamiste järgi ega saa ümbrusele järeleahvijaks.

Noorukit aga ähvardab kõigest tema protestimeelsusest ja trotsist hooli-

mata ikka jälle kiusatus „olla täismees“ ja kuna ei ole veel jõutud endale selgitada, mida sisaldab endas õieti see „täismehe“ mõiste, siis haaratatakse väliste tunnuste järele ja asutakse neid endale ümber riputama: alkoholi tarvitamine, suitsetamine, „külakangelaste“ viisi räuskav käitumine jne.

Ei ole siis ime, kui vaid väike osa koolides lootusringes karskena püsinud noortest jõuab hiljem täiskasvanute karskusorganisatsioonesse.

Tuleb täita tühik laste- ja täiskasvanute karskusliikumise vahel, tuleb leida teid ja võimalusi kooli lõpetanud noorte — rahvanoorsoo — koondamiseks.

Seni on püütud suurel määral organiseerida karskustööd rahvanoorsoos kas üldiste noorteorganisatsioonide kaudu või noorte võtmisega täiskas-

kaduma, või tarvitatakse kahjulikuks otstarbeks. Selle ülesande teostamine tuleks aga jätta järeelkoolile.

Noorsoole vabatahtliku organiseerumise-võimaluste loomisega paralleelselt tuleks teostada algkooli lõpetanuile sunduslik järeelkool.

Noorte organiseerimise-kavade koostamisele asumisel tõuseb üles raske ma probleemina organisatsiooni (või organisatsioonistiku) struktuuri leidmine. Siin on võimalik lähtuda kahelt põhiliselt erinevalt baasilt, mille määrab omakorda valitsev riigikord. On võimalik autoritaarse riigivalitsemise ideaalist lähtudes luua juhiprintsibil põhjenev üks riiklik noorsoo-organisatsioon (nagu on see Saksas, Itaalias). Teiseks võimaluseks on demokraatlikel põhialustel baseeruvate noorsoo eriorganisatsioonide väljaarendamine, nendele maksimaalsete

teotsemisvõimaluste loomine ja nende töö koordineerimine mingi ühisekeskorgani kaudu, mida võiks nimetada noorsoonõukoguks.

Meil tuleks kahtlemata valida siinesitatud põhimõttest viimane, kuna meie praegune üleminekuaja valitsus eesotsas riigivanemaga õieti tõlgitsenult rahva tahet on lubanud riigikorra ehitada demokraatlikele põhialustele.

Eriorganisatsioonide väljaarendamisel tuleks loomulikult ära kasutada senistes noorsoo-organisatsioonides tehtud töö. Loodava noorsoo-töö keskorgani pääülesandeks ongi praeguste üleriiklikkude noorsooorganisatsioonide töö ühtlustamine, laiendamine ja vastavate vaimsete ja majanduslikkude eelduste loomine.

Kr. Raud ja eesti kunst.

Hinnates kõrgelt eesti rahvuskultuuri loovaid jõude ja sel alal suunaandvaid algatajaid valis Tartu ülikool oma aastapäeval kunstnik Kristjan Raua ülikooli audotoriks. Ühtlasi möödus hiljuti eesti vanimal kunsti-

veteraanil — Kr. Raul — tähtpäev, millal ta astus eluaastais kaheksandasse kümnendikku. Sel puhul peetavil austusõhtuil Tallinnas ja Tartus juhiti tähelepanu neile teeneile, mida kõrgealine jubilant omab eesti

vanute karskusorganisatsiooni noorliikmeiks.

Kogemused tõestavad mõlema mooduse suuri puudusi.

Üldisis noorsooorganisatsioones ei ole selleks küllalt tugevat karskusmeelsust, et tulemusrikkalt vastutada alkoholist ja joomakombeist läbiimbunud ümbruse halba mõju ning hoida noori hakkamast alkoholi tarvitama.

Täiskasvanute karskusorganisatsioonis ei leidu noortele küllalt huvitavat tegevust ja jääb rahuldamata nende isetegevuse ning enda maksmapaneku tung.

Neil kaalutlusil näib mulle, et kohaseks organisatsioonitüübiks on noorte oma karskusorganisatsioon, milleks meil on noorte-karskustoimkond ja algkooli lootusringi vilistlaskogu, kus noorte eneste kaudu tehakse karskustööd. See töö on laiendatud ka üldiseks enesekasvatuseks ning enesearendamiseks.

Karskusveende kujundamine ja süvendamine, ühtlase elujaatava maailmavaate loomine, isikliku elukorralduse kohandamine teoreetilistele tõekspidamistele, noortele võimaluse pakkumine isetegevuse kaudu võimete ja oskuste arendamiseks, vabaaja kasuliku veetmise võimaldamine — siin on üldjoonis noorte karskusorganisatsioonide tegevusväli.

Mis teel saaksime kergemalt ja tulemusrikkamalt sel alal edasi? Usun, et senisest enam peame kasutama skautlikke töövõtteid — salkade viisi alalist astmelist edasirühkimist, võistlusi, laagreid, võib-olla vormi ja mär-

kegi. Soomes, näiteks, ongi rahvanoorsoo karskusliikumine sel alusel.

Raskusi tekitab kahtlemata, eriti alguses, juhtide ja tegelaste puudus. Rahvanoorsoo karskusorganisatsioonid, millesse peaks kuuluma eeskätt algkooli lõpetanud noored, umbes 13—18 aasta vanuses, vajavad kahtlemata vanemate inimeste kaasabi.

Siin saaksid palju kaasa aidata karsked õpetajad, ENK kirjavahetajad liikmed, täiskasvanute karskusorganisatsioonide tegelased jm. Neil inimesil tarvitseks näha võrdlemisi vähe vaeva töömeetodist ülevaate saamiseks vastava kirjanduse varal ja mitmesuguste üksikküsimuste puhul oleks võimalik saada abi E. Noorsoo Karskusliidult.

Ruum ei luba pikemalt peatuda kõne all oleval küsimusel. Oleks aeg, et ENK aktiivsemad tegelased koh-tadel (kirjavahetajad liikmed, õpilasingide liikmed ja vilistlased, õpetajad jm.) selgitaksid endale rahvanoorsoo karskusliikumise tähtsuse, isiklikud võimalused selle liikumise kohapääl algatamiseks ja toetamiseks ja neis küsimusis selgusele jõudnult asuksid oma ümbruskonna noorte organiseerimisele. Raskuste ja arusaamatuste puhul on soovitatav pöörduda ENK Rahvanoorsoo Toimkonna poole (Tartu, pk. 86).

On kindel, et ei ole kerge panna liikuma rahvanoorsoo karskustööd laiemas ulatuses, aga selle töö suur tähtsus õigustab ja kohustab kõiki karsklasi sel alal senisest suuremale aktiivsusele.

rahvusliku kunstiloomingu mõtte arendamisel. Tänapäev, kus omarahvusliku kultuuriaate süvendamine ja positiivse rahvusliku elusuhte loomine on elavamini päevakorral kui iial varem, on eriti heameel kunstisõprade ringidel kaasa elada neile austuspäevile, mis osaks saanud Kristjan Rauale. Juba aastat kolmkümmend tagasi püstitas Raud juhtlauseid, et eesti kunsti ja rakendus-kunsti arendamisel on tarvilik pöörata suuremat tähelepanu rahva vanavara ja rahvakunsti allikaile ning omistada meie rahvaluulelisile aineile ja mineviku käsitlusele suuremat tähtsust. Ja mitte üksi sõnaga — ka teoga tõendas ta selliste aluste tõelist väärtust kunstiloomingus.

Aga noil ajal jäid Raua tulusõnad võõraks enamikule nooremast kunstnikepõlvest. Sest kuigi ta propageeris neid põhimõtteid tulise nooreestlasena, Noor-Eesti kirjanduskunstilises ringiski, ometi oli loomulik, et rahvuslikkuse idee nooremate keskel pidi taanduma noil ajal nooremale generatsioonile võluvamate europaseerumise ideaalide eest.

Olid siis Raua põhimõtted eluvõõrad eesti kunstile? Vaevalt küll seda, aga need olid liiga varatunud meie noorele kunstikultuurile. Ja Kr. Raua teene on olnud selliseid mõtteid säilitada ja tõestada oma loominguga, kuni nende üldmõistetavus ja rakendus kasvas otse endast-arusaadava ja üldvajaliku nõudeni.

Et lühidat ülevaadet ja pilti saada Kr. Raua tähtsusest meie kunstikultuuri arengus, siis peatutagu nende olude vaatlusel, mis valitsesid eesti kunstipõllul Raua tulekul meie tegev-kunstnike ridadesse ja puudutagem üldjoontes ta tegevust.

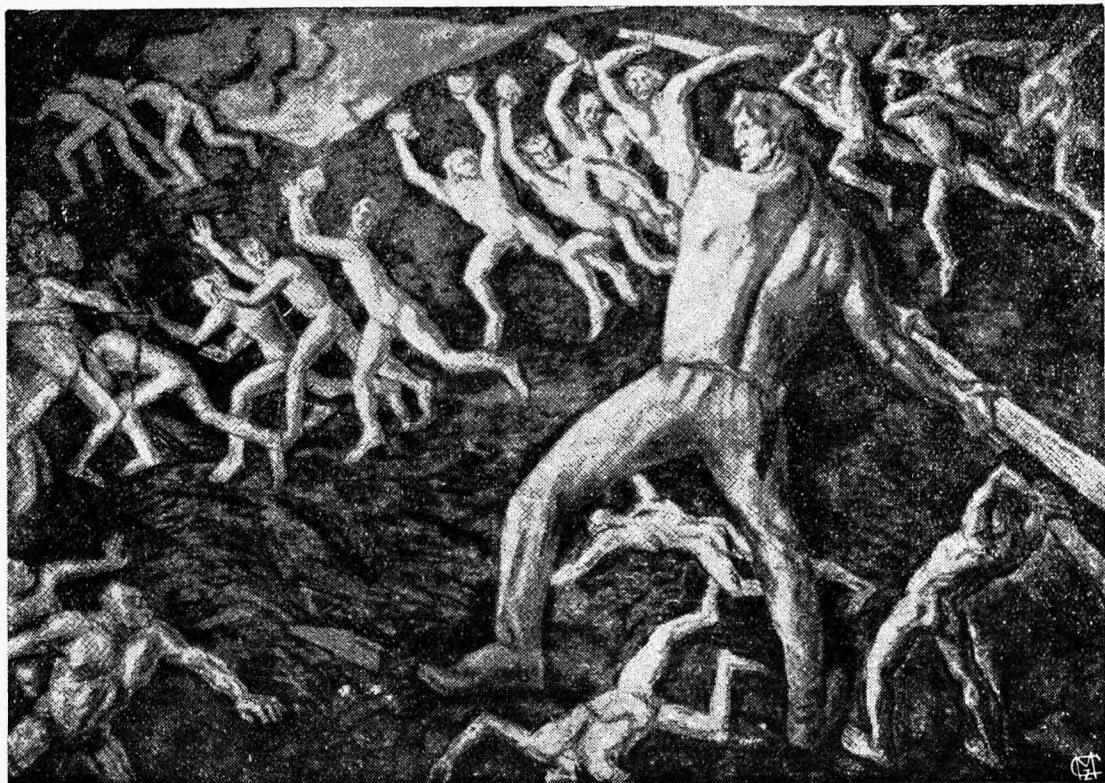
Enne kõike meenutagu, et eesti omarahvuslikes piires kunstikultuuri arenguteed pole arvult ega ajalt ulatuslikud. Teatavasti ei olnud eesti ühiskonnal möödunud sajandil võimalusi anda neid kultuurilisi ja majanduslikke aluseid, mida erialaliselt tasekas kunstilooming oma teostuses

nõuab. Selle tõttu oli meie elujõulisem kunstipere sunnitud noil ajal teotsema kas võõrsil või kui kodumaal, siis vähemalt võõrastele, mitte eesti rahvusesse kuuluvaile ringkonnile.

Selline olukord ei võimaldanud loomulikult kitsamas mõttes rahvusliku kunsti arengut, kuna selleks oli vajalik vahetum omarahvuslik kandepind nii majanduslikult kui ideeliselt. Küll aga võisid leida vastukõla eesti ja üldse kodumaalt põlvnenud kunstnike loomingus need rahvusliku kultuurielu kujutavad tooted, mis tekki-sid sellal üldise kunstikultuuri arengu raamides. Nii käsitleti Eestist päritolevate kunstnike loomingus möödunud sajandil rohkesti maaelulisi aineid, eriti talupoegade tõsielu, nagu O. Hoffmanni, G. Bochmanni jt. toodangus. Silmapaistva keskusena säärase ainevaliku mõjutamisel oli Düsseldorfis Kunstide Akadeemia, kus teotsesid 19. s. lõpul terveni kolm Eestist päritolevat kunstnikku professoritena.

Düsseldorfis Kunstide Akadeemias õppis ka Paul Raud, Kristjan Raua vend, aastail 1888/94. Pole kahtlust,

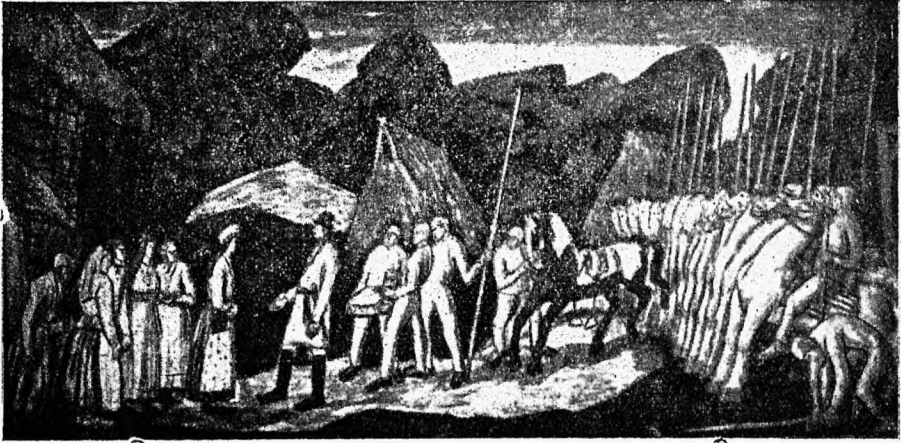
Kr. Raud.

Kalevipoeg võitleb sortsidega.

et kodune kokkupuude lähedaste omastega ja nende balti-saksa ringkondadega, kel otsesid sidemeid oli Düsseldorfis koolkonnaga, mõjutasid ka Kr. Rauda mõnda aega peale Peterburi kunstide akadeemias õppimist asuma Düsseldorfis. Kuigi Saksamaal veedetud õppeaastaist on temale meeldivamaid Münchenis oleskelu, on siiski mõjustus Düsseldorfis koolkonnast kõrgelt hinnatav edaspidises Raua loomingus. Oma iseseisva kunstilise tegevuse algaastail kodumaal, aastast 1904, toodab Raud oma kompositsioone meie maaelu ainevallast.

Samal ajal hakkab ka tugevamini esile kerkima kaldumus sümbolistlike ja kirjanduslike ainete käsitsemiseks. Sellise loomingulise suunamuutuse põhjustas ennekõike süvenemine meie omakultuuri lähemasse ülesandesse ja probleemistikku.

Välismaa õpinguid lõpetades kujunes ta teotsemispaigaks Tartu. Kuna Tartus olid aktuaalsed noil ajal Eesti Rahva Muuseumi asutamismõtted ja rahva vanavara kogumisplaanid, siis leiame Raua kui kohaliku joonistusõpetaja, kunstipedagoogi ja tegevuskunstniku neile ideile ja algatusile kogu hingega kaasa töötamas. Kogu sellistest rahvuslikest algatusist ja rahvuskultuurilisist üritusist osavõtt annab Kr. Rauale kui kunstnikule erineva seisukoha eesti ühiskonnas. Sest kogu edaspidine Raua tegevus, nii maailmavaatelistest lähtekohast kui loomingulisest seisukohast, areneb edaspidi tihedas seoses eesti kasvava ja oma kultuuri loova haritlaskonna algatusega. Selles mõttes erineb Kr. Raud kõigist eelkäinud eesti kunstnikest, erineb oma lähemaist sugulasist aktiivse kaasatöötamise tõttu ja võrdneb vaid A. Laipmaaga

Kr. Raud.

Kompositsioon.

(Laipmann'iga), kes samuti asus noil ajal töötama eesti ühiskonna piiridesse.

Kuid Kr. Raua teened on võrratu tähtsusega kunsti-maailmavaatelise rahvusliku ideestiku propageerimises. Tulihiingelise muuseumitegelasena võtab ta tegelikult osa muuseumi korraldustöist juba 1904. ja 1906. aastal rahvapäraste käsitööde ja rahvarõivaste kogumisel. Muuseumitöö kõrval asub ta propageerima mõtet, et eesti kunsti ja rakenduskunsti tulevaseks aluseks peavad olema meie rahva kunstiloomingu alused. Oma toodangus ta toob näiteid rahvarõivais ja rahva käsitöös esinevate ornamentide rakendusvõimalusist moodsa kujunduse raamides. Aastal 1910 ilmub selle tõendusena Juhan Liivi luuletuskogu, milles leidub nii rahvakunstile rajatud motiive kui ka kodumaa taimemotiividele ehitatud sugemeid.

Samal ajal asub ta suurima innuga propageerima ka rahvaluuleliste ainete käsitlust kunstiloomingus. Ta oli esimesi, kes kavatses asuda rahvaeepose Kalevipoja illustreerimisele juba aastat kolmkümmend tagasi ja esimene, kes aastat kolmkümmend hiljem teostas selle ammutuntud vajaduse.

Kui küsime — millisesse kunsti-

suunda kuulub kõrgealine jubilaant ja audoktor loovkunstnikuna?

Ta looming on arenenud varemaist realistlikest vormitunnetusist sümbolsete ja stiliseeritud käsitlusteni. Sellejuures langeb peamine rõhk teemi sisulisele ja mõttelisele viimistlusele. Ta põimib seal moodsamaid vormivõtteid ja stiliseeringuid rahvakunsti elementidega ja saavutab selle kaudu dekoratiivseid vormimõjusid. Just tundemomendi ja mõtteabstraktuse vahetumat ühtesulavust on vaevalt teisalt leida suuremas ulatuses kui leiame Kr. Raua loomingu.

Miralda Tõnisson,

Tartu Kommertsgümnaasiumi 5. klassi õpilane. Tunnustati ENK 5. deklamatsioonivõistlusel auhinna vääriliseks.

Mõnda ilulugemisest.

Meil, Eestis, harrastatakse vist küll noorsoo seas kõige enam deklamatsiooni. Ei möödu peagu ainukestki koolipidu või õhtut, mille kavas puuduks ilulugemine. On mindud kaugemalegi: korraldatakse kohalikke ja ülemaalisi noorsoo deklamatsioonivõistlusi. Sellest võib aina rõõmustada, sest kes küll enam suudaksid, kui just noored, arendada seda meil üldiselt nii sööti jäänud kunstiharuharu.

Kahjuks on meil aga vähe asjatundlikke juhte, kelle kaudu noored oma võimeid deklamatsiooni alal juhiksivad õigeile roopaile. Nii siis tuleb enamalt jaolt sel alal iseõppija olla.

Enesekontrollimine on aga raske, seda enam, et pole selged materjalide tõlgitsemise man põhielemendid ja suunitlused. Harjutatakse päämiselt umbropsu, instinktiivselt ja edu asemel võib sageli noor deklamaator viljakaid radu käies oma loomulikud anded ja häälelised hääd eeldused lämmatada õõnsa paatose ja mõne juhuslikult kuulnud või eneseleiutatud võltseffekti alla.

Juba mõiste „ilulugemine“ nagu enesest määrab, et ettekantavat materjali tuli ilusasti lugeda ning meil

enamalt jaolt püütaksegi seda teha. Peetakse tarvilikuks anda luuletist lugedes oma häälele kunstlikult mahe toon, paisutatakse seda tooni koguni värisevaks, sest nii tundub see olevat huvitavam ja hingestatatum.

Tempo muutub lugejal kord-korralt kiiremaks ja sulavamaks. Pausid unustatakse hoopiski.

Nii on tekkinud terve hulk ilulugejaid, kes oma ettekande vastuvõetamatuks teevad ebamaise hääle ja kohutavalt kiire tempoga. Mulle näib, et sõna „ilulugemine“ üldse kaduma peaks ning selle asemel eluõigust leidma teksti õigesti tõlgitsemine. Juba see nimetus, teksti õigesti tõlgitsemine, määrab suuna, mida tuleb silmas pidada ja mille järgi töötada.

Nii siis enne kõike tuleb igat ettekantavat teksti analüüsida ja tõepäraseid võtteid leiutada selle teksti õigeks, realistlikuks tõlgitsemiseks.

Juba selle põhimõtte omaksvõtmine viiks meie ilulugejaid tubli sammu edasi.

Kõik kunstlikult juurdepoogitud segased väärilustised, -ilutsemised ja võltsid sügavad hingevärinad peavad deklamatsioonis kaduma, maad andes selgusele ja loomulikkusele.

Muidugi ei ole seega terve küsimus lahendatud. Ettekantav materjal ei pääse täiel määral mõjule ka siis, kui tekst on õigesti tõlgitsetud, sest siia juurde kuulub veel terve rida muid nõudeid. Kõigepäält tuleb kõnetehnika kallal tugevasti töötada. Ka siin on tarvis asjatundlikke näpunäiteid, enne kui saavutatakse vajaline edu.

Ometi tuleb märkida, et see tehniline külg küll niisuurat tähtsust ei oma kui sisuline.

Kui ettekantav materjal õigesti tõlgitsetud, siis antakse sageli tehnilised komistused ja väärarused andeks ja lugejast jääb enamvähem hää mulje.

Viktor Laurson,

Tartu H. Treffneri gümnaasiumi 4. klassi õpilane. Tunnustati ENK 5. deklamatsioonivõistlusel auhinna vääriliseks.

Üliõpilaste karskusmeelsusest.

Ajaloolistel põhjustel püsib rahva hulgas sügavalt juurdunud arvamus, nagu oleks üliõpilaste hulgas joomakultuur väga levinud. Kuidas on tegelikult lugu Tartu üliõpilaskonnas joomakultuuri ja karskuse suhtega, võiks koolinoorsoolegi sel määral huvi pakkuda, et asjaoluga lähemalt tutvuda. On ju teada, et karsklaste % rahva üldarvust on kõige suurem algkoolinoorsoos, väiksem gümnaasiumi õpilaskonnas, veel väiksem üliõpilaskonnas, kõige väiksem vanemas haritlasteperes — vilistlaskonnas. Nii sugune on pilt kui karsklaste hulka kõrvutada hariliku tasemega. Andmed aga näitavad, et täisealiste mitteakadeemiliste inimeste seas on karsklaste % veelgi väiksem kui ülikooli lõpetanute hulgas. Nii ei tohi tulla arvamusele, et karskusmeelsus väheneb hariduse tõusuga. Lugu on lausa vastupidi, nagu varsti näeme.

Meil on olemas usaldatavaid andmeid karskusmeelsuse kohta eesti üliõpilaskonnas viimase 55 aasta kohta. Hiljuti manalasse varisenud aate-eestvõitleja prof. M. J. Eisen väitis, et praegu 55 aastat tagasi, kui tema oli noor üliõpilane, oli eesti soost üliõpilaste hulgas kaks karsklast. Rohkem polnud. Need julged mehed olid M. J. Eisen, kelle üliõpilasaastad olid 1880—85, ja Peeter Hellat (kes hiljem oli Peterburis arstiks), kelle üliõpilasaastad olid 1880—86. Need mehed on mõlemad manalas. Varsti seltsis neile tulipäine Villem Reiman (1882—87), Heinrich Koppel (1884—90) ja Oskar Kallas (1887—92). Nii oli viiskümmend aastat tagasi Eestis

4—5 üliõpilaskarsklast. Kuigi just Tartu üliõpilaskonnas joomatraditsioonid Vene ülikoolidest olid kõige brutaalsemad, kõige enam sunduslikku iseloomu, kasvas siin karsklaste arv ometi kiiresti.

1912. a. on korraldatud Tartu ja Riia eesti üliõpilaste hulgas ankeet karskusmeelsuse selgitamiseks. 192-st ankeedile vastanust on 42 täiskarsklased. Kui oletada, et kõik karsklased on vastanud ja et kõik vastuse andmata jätnud on mittekarasklased, saame karsklasi tol aastal 11% kogu eesti üliõpilaste arvust. Tõeline % on loomulikult suurem. 1913. aastal on karskusselts „Karsklaste Ühenduse“ liikmeskonnas üle 40 Tartu üliõpilase. Kuna Tartus tol ajal õppis veidi üle 300 eesti üliõpilase, moodustas ainult sellesse ühte seltsi koondunud karsklaste arv üle 13% üliõpilaste koguarvust. Samal ajal oli kõigis Eesti karskusseltsides kokku vähem kui 2200 liiget, mis oli vähem kui 0,3% rahva üldarvust. Näeme, et karskusmõte on rahva laiaadesse hulkadesse Eestis levinud eeskätt üliõpilaskonnast ja üliõpilaste propaganda tagajärjel. Nii leiame 1914. a. 80 üliõpilast osa võtmas ülemaalisest karskuslennust, mis oli tol ajal väga suur arv.

Tookordsest karskuslennust võttis osa hulga selliste Tartu korporatsioonide liikmeid, kus praegu on karsklased haruldased.

Iseseisvuse alul on olukord halvenenud. Karsklaste arv on väike. 1920. a. on Üliõpilaste Karskusühenduse asutajaid liikmeid 27 üliõpilast.

Kui aga ettekanne tehniliselt tugev ja tekstitõlgitsuselt väär, siis muutub kuulamine sageli lausa piinaks.

Andku need mõningad üldised vihjed hoogu teile, noored sõbrad, uute sihtide leidmisel deklamatsioonis.

Harrastagem seda kaunist kunsti ja püüdke töekspidamisele jõuda, et lihtsas, loomulikus tõlgitsuses selle kunsti võti leidub. Väljudes õigest lähtekohast, on mõtet seda kunsti edasi arendada ja levitada.

Siit pääle on taas järjekindel tõus. 1926. a. on üliõpilaste karskusühendusel 120 liiget, mis on 2,5% üliõpilaste üldarvust. Need on pannud enda kohta maksma ka suitsetamise keelu. Karskusmõtte sai iseseisvusaegses üliõpilaskonnas üldtunnustatuks. 1923. aastast alates on kõik üliõpilaskonna ametlikud ettevõtted alkoholivabad. Üliõpilasmajas on alkoholi tarvitamine ja suitsetamine keelatud. Sellest on tänaseni peetud kinni. Viimased täpsed andmed üliõpilaste karskusmeelsuse kohta on tarvitada 1933. aastast. Tol aastal korraldati üliõpilaskonnas ankeet, millele vastamine oli kohustuslik. Ankeet oli nimetu. Nii on selle andmed usutavad ja täpsad. Selles ankeedis on loetud kõik terviseviina tarvitajad alkoholitavitajaks. Sellise valju karsuskriteeriumi tulemusena leiame 1933. a. kevadel üliõpilaskonnas alkoholitavitajaid meesüliõpilastest 77,1%, naisüliõpilastest 43,2%. Karsklaste arv on meesüliõpilaste hulgas 515 või 22,9% ja naisüliõpilaste hulgas 630 või 56,8%. Kokku on karsklasi 1145 üliõpilast või 34,1%. Selline karskete üliõpilaste arv on väga suur, kui pidada silmas, et Tartu üliõpilaskond on tekkinud saksa keskaegsete joomakommete traditsioonel.

Peab ju möönma, et organiseeritud karsklaste arv on samal ajal üliõpilaskonnas langenud. Tartu kõigis karskusorganisatsioonides kokku ei tõuse üliõpilaskarsklaste arv praegu üle 1,5% üliõpilaste üldarvust. See on aga küsimus omaette. Akadeemiliste karsklaste arv on vaieldamatult suurem.

Võiks veel märkida, et suitsetamine läheb üliõpilaskonnas aasta-aastalt tagasi. 1933. a. ankeedi järgi oli suitsetajaid meesüliõpilasi 46,4%, naisüliõpilasi 8,2%. See on hulga väiksem kui aastail pärast sõda.

Tuleme tagasi olukorra võrdlemisele rahva üldarvuga. Kõige optimistlikuma arvustuse juures saame Eestis allealisi teadlikke karsklasi ja täisalisi karsklasi kokku umbes 30 tuhat,

s. o. 2,5% rahva üldarvust. Täisealiste karsklaste koguarv Eestis on umbes 10 tuhat, s. o. 0,8% rahva üldarvust. See on liiaga võetud. Selle üldise olukorra kõrval on üliõpilaskarsklaste arv 34 protsendiga silmatorkavalt parem. Me rahvas ainult ei tunne oma üliõpilaskonda. Suur osa üliõpilaskonnast ja noorest haritlaskonnast on eesti elus teostanud karskusmeelsuse suhtes mitte ainult suure pöörde, vaid lausa revolutsiooni. Viimistletud akadeemiline joomakultuur on sisuliselt täiesti löödud. Eesti haritlaskond on teostanud eetilise pöörde.

Selline murrang on olnud võimalik ainult eesti koolist, eesti gümnaasiumeist tulnud terve ja tugeva noorsoo olemasolu tõttu. See uus eesti noorus on ise enda kasvatanud, on valminud uue vaimuga meheks ja naiseks, on võtnud eesti vaimse ja kõlbla tuleviku oma õlgadele ja kannab seda kõikumatult. See meie tõusev karske haritlaskond ei lase end segada ei härrasmehelikult laiutavast üliõpilastüübist ega 300-aastasest Tartu joomatraditsioonist, vaid käib ise oma teed ja üha tugevnedes loob ise endale väärtuste hinnangud. Me seisame karske haritlaskonna võidutee teise kolmandiku alul. Esimene kolmandik, see raskeim osa, on tehtud viiekümne aasta jooksul.

KADY URBAS.

Sannan.

*Ving mõrumaiguline sannan
ja palamalda puid paar ahun
nink kerisen om tulikumõ kivve.*

*Nii igäväle umaette lauldõn
sais sannaahu kõrval porisõdõn
tunn kuuma vett.*

*Ja lava pääl paar ruuska lännü
vihta,
mis vihõlnu nii mitut, mitut pihta
nink lava all puulvana kipp.*

Kui päike kutsub.

Järg.

V

Kiirus aga kasvas ja kasvas, ikka põlevamaks muutusid pirnid, ikka metsikumaks lõustad ja pärani lõuad. Mind valdas metsik hirm, krampund käed pigistasid juhtrauda ja silmad olid kiindunud hüpnotiseerivalt ühele kujule rõdu ääres. Sel oli pikk kael ja määratu päakolu. Korraga avanesid tal tohutud hammaste-read ja laksatusid jälle kinni. Märkasin, et see polnudki inimene — oli mingi hobusetaaline elukas krokodilli pääga. Seal avanes uuesti eluka suu ja irevil hammastega ootas ta, kuni jõudsin ta kohale. Silmi purskas määratu leek, kostus tume ragin ja ma lendasin kõrgelt alla.

Süda peksis meeletult, nahk oli märg ja külm higi otsa ees. Kõrvus oli lakkamatu kõlin ja tilin — silme ees tantsisklesid punakad rattad. Korraga tajusin oma olemasolu, olukorda ja asupaika — pea oli sügavasse heintesse vajund, jalad ja keha kõrgel üleval. Nojah, mis und sa selles asendis ikka saad tahta näha, hea, et hullemat ei näinud. Vahetasin pea ja jalgade asukoha ja hingasin sügavalt. Kõrvust kadus kõlin ja üllas rahu voolas meeltesse. Pidin juba uuesti uinuma, seal paelus mu tähelepanu katus — vaat, kus olid „nõiatünni“ tuled, oli nagu sõelapõhi — lugematuist augukestest tungis sisse eredat valgust. See muutis meele rõõmsaks, jälle on päev ja päike — ja korraga: tore, mis nüüd don Alfredo mõtles, kui rattad leidis? Ja meid ei leidnud? Ja kus on meie naabrinnad? Läänud olid puha — ainult kolm vajunud kohta tunnistasid, et siin oli magatud. Aga täna olin mina „viksim mees“ — Kall lõõskas Jumala rahus, suu kõrvuni pärani. Otsisin ta käe ja uurisin kella — sa armas aeg — 10. Tegin heintest ilusa palli ja pistsin talle

suhu. Norsatas korra, neelatas ja kukkus sülitama. Kui heinapallist õnnelikult vabanenud, haigutas sõbralises rahus ja vaatas mind pilguga, mis rääkis umbes: „Noh, mis sa sest said, et nüüd mind üles kupatasid?“

Oo, me olime õppind ammu juba üksteisest, ka ilma sõnadeta aru saama. Koputasin parema randme kohta ja sest oli küllalt. Kraps oli mees püsti ja hakkas kibeda rutuga rõivailt kõrsi noppima. Ei nüüd polnud enam aega laiselda mulgi, pea olime puhtad, juuksedki kammitud ja saapad heinatordiga tolmust puhtaks nühitud. Kaks pea üheaegset matsu ja matkamehed sammusid jällegi armsal Hiiu pinnal. Meie loomakesed olid ikkagi ketis ja kohal, pambud puutumatud, aga üks mis puudus, oli — talurahvas. Ilm oli nagu ikka selge ja ilus, kerge tuul liigutas puude lehti ja tasane, rütmiline kohin värises õhus. Mis see oli? Ah, noja muidugi — see oli meri, jälle kohtusime, sa kütkestavaim kõigist! Kähku ruttasime alla mäelt, kus asus talu, edasi läbi väikestest metsatukast ja siis avardus me ees tuhandeis hõbetoones peegelduv veteväli. Liivajoon valendas ja kutsus, rahulikult voolas laineke laine järele kaldale. Eemalt avaralt merelt kostus hellitav kohin, lained lasksid oma harjul särada tulekiiris ja langesid vallatledes vetepõue tagasi. Lahelõukasse tungisid nad läbi kõvera kaela, ja löid veepinna virvendama ja kergelt õõtsuma. Vaade oli kaunis, kaunim kõigist seninähtud suvehommikuist. Hardunult seisime metsaveerul ja vaatasime kiindunult kaugusesse: kuis kutsus, kuis meelitas meri! „Läheme?“ — „Läheme...“ Otsekohe langesid seljast mättale rõivad, lendasid jalast kingad-sukad ja tormasime sinna, kus helkis liivane rand ja sinav vetepind. Kõrgele pritsisid veepiisad ja vesi löi otseku keema. Vilu oli ta, kuid karas-

haardega läbi veemasside, kui päitav. Kui mõnus oli libiseda tugeva valt voolas vesi üle roidund liikmete. Ujusime tüki maad lähe suu poole, siis aga hakkasime sügavust kraadima — ujumat sõna tõsisel mõttes polnud meist kummastki. Vesi oli aga üllatavalt madal, vaevast rinnuni. Seejärel siis sumasime julgelt edasi. Puhkasime ja puristasime, loopisime vett ja jooksisime võidu, tegime kõike, mis iganes meelde tuli — olime nii ülevoolavalt vaimustatud ja võlutud Ahti salapärasest riigist. Lõppeks hakkasime sumama kalda poole tagasi — joosta ja maadelda vees on aga siiski mehemoodi väsitav nali. Korraga kuulsime heledat naeru, vee plaksustust ning solinat. Näkineid? Võis ju sedagi mõelda saladuslikust Ahtist — kes teab, mis üllatusi tal veel tagavaraks on. Aga seekord oli siiski midagi reaalsemat — kalda poolt lähenesid kaks pead ja kaks virvendavat veejoont. „No, nüüd saab nalja,“ ütlesin tasakesi, „läheme veidi kõrvale ja pärast siis tuleme seljatagant kallale.“ Katsusimegi kõrvale hiilida,

aga tühi lootus, ilma-aegne vaev: silmapilk muutsid ka pead suunda ja tulid jälle otsejoones meie poole. Nähtud ja paljastatud! Jäimegi siis nii oma saatust ootama, pead aga lähenesid kiirel tempos. Äkki vajus Kall mu kõrvast vee alla. „Nooh“, mõtlesin mina ja tahtsin teisel käpast kinni harida, ta aga tõusis isegi puristades kamalutäis liiva kaasas. „Kaval mees“, kiitsin teda ja õngitsesin endale samasuguse saagi. Tulejad olid päris ligidal ja naersid täiest kõrist, meie muidugi kah. Seal aga käisid kaks põtsu ja maailm oli liiva ja muda täis. Üks neist kukkus ilusasti don Alfredole pähe, teine ta preili õele nina ette — nemand need tulejad olidki. Karjusime: „Käed üles!“ ja tormasime ligi, et vange tabada, seal aga saime vett vastu, nii et maailm oli must. Taanduda ka ei jõudnud ja nii tuli hakata lahingusse. Vesi lendas kui pangedega ja kisa ja naeru olid kõik kohad täis. Kall keeras selja veejugade poole ja lõhkus kahe käega tagaspidi, lõpetas aga varsti oma kalvala tegevuse — üks väike tonks ja

BERNARD KANGRO.

Tuuline 2.

*Lai maantee läbi lagendiku sujub,
keskpäeva tuules nõtkub õitsend naat.
Tee kraavis lehevalget näitab puju
ning rõkkab peetrilill kui rõõmus laat.*

*Mäel valmimise kollas lausa ujub
pikk ruuge nisunurme lokkav maat.
Tillohakad on nagu pettekujud
ja kõigest raugelt läbi undab traat.*

*Ei sammalt eales kasva veerval kivil
— on käija jalad ikka külmas vees.
Tee kõrval viljanabrad pikas rivis,*

*all rehekoorma liiva murdub rehv.
Käib rikkus minu kõrval, minu ees,
kuid keset küllust rändan kehvem kehv.*

Kogust „Sonetid“.

mees oli ninali põhjas, ainult nulli-rida näitas vajumise suunda. Mulle aga hakkas pihku sale koib ja üks hea tõmme, ning kiljatades kadus vastane Kalli vaatama. Puristades tõusid põhjast langnud ja siis naersime kõik kuis jõudsimel. Andsime ka kätt ja ütlesime tere nagu kord ja kohus: vaenulikud pooled olid leppind ja üksmeeles ujuti kalda poole.

Nii algas juba esimesest hommi-kust peale meie eksootikaelu. Iga-sugused kultuurinõuded rõivaste alal peale trikoode ja ujumispükste kaotasid meil oma väärtuse ja maksvuse. Hommikuti esimene asi oli — kohe merre, siis liivale päikese kätte „praadima“ ja hiljem palli mängima. Muutusime pruunideks kui Tarzanid või Robinsonid tühjal saarel, sest meiegi saar oli peagu inimtühi. Vahel harva nägime naaber rahvast — elatanud vanainimesi ja nende laia-õlgset poega — tihedamini; kuid peamiselt õhtuti oma talurahvast: kooli-venna Alfredi onu ja onunaist. Mõlemad olid nagu tüüpilised hiidlased kunagi lahked ja sõbralikud, armastasid pööraselt lapsi, endil neid aga kahjuks ei olnud. Seetõttu onunaine siis hellitas ja söötis meid. Ja söime ka mehemoodi, isegi Kall hakkas risti-inimese nägu minema, nagu onunaine pereemaliku uhkusega seletas.

Nii lendasid päevad, üks muretum ja õnnelikum kui teine. Elu oli tore aj vaba, päev läbi elasime rannas, ujusime, mängisime „võrku“ ja puhketundidel vestsime juttu eelmistest suvedest. Peamiselt olime jutustajad meie, Kall ja mina, sest oli meil ju pikkade rännakaastate jooksul korjunud nii mõndagi uut ja iseäralist. Kuis särasid silmad nii jutustajal kui ka kuulajal. Otsustasime tuleval suvel teha ringi ümber Eesti, läbistada kõiki kaunimaid kohti ja elada läbi seda salapärast võlu, mis kutsub ja tõmbab. Olime innustunud oma kavatsusist, koostasime reisikavu ja mõtlesime seikluseidki ette valmis. Iseäranis meelitas Alfredi ja muidugi ka Elgat, ta öde, meie postitemplite

rohkus reisiraamatus. Ikka uued märgid ja nimed, igapäevaga kaasas mingi armas mälestus või naljakas seiklus. Ja pildid! Neid idüllilisi maastikke, neid koomiliste seisunditega gruppe, mis meil oli! Iseäranis sai naerda Kall oma „haige-jala-pildiga“. Ja pilte tegime nüüdki ohtrasti, küll koos, küll üksikult, küll maastikust, taludest ja lõpuks kassist ja kanadestki. Õhtul pärast pimenemist ilmutasime plaate ja kopeerisime pilte. Pilte sai talu-rahvas, saime ise ja ma saatsin kogu-ju, et ema ei muretseks mu pärast — pildil ju kohe näha, et mees terve kui purikas. Kuid piltidega jändamine oli ikkagi ainult vihmade ilma ajaveede, sest kuidas oleksime suutnud konutada viletsa tumepunase laternavalguse käes ilmutusvanni kohal, kui väljas veeres päike taevaseina taha ja tuhanded kustuvad helgid jooksid üle tuhmunud taevavõlvi.

Unustamatud on need vaiksed õhtutunnid, mil hardunult vaatlesime raagevat taevatulud ja öö tulekut. Tih-tigi võtsime paadi ja sõudsimel vaikselt üle peegelpinna. Meie, kolm sõpra, olime võitnud aidapealse täiesti enda valdusesse, ehkki ta pärast tuli lüüa tüdrukutega ägedat lahingut. Mässisime endid lumivalgeisse lina-desse ja rahulikult uinusime.

Nii möödusid õnnelikud päevad, rahulikud ja idüllilised kui muinas-jutud. Viljad muutusid ikka kuldse-maks ja kõrte pääd vajusid norgu val-minud vilja raskuse all. Peagi algas vikat oma tööd ja kõrs kõrre järele vajus vankudes seltsiliste sülle. Siis kerkisid põldudele nagu nõiavitsa vi-butusel lugematud hakid ja kuhilad, seal hundas ühel kuldsele hilissuve päeval viljapeksumasin ja kott koti järele suuri kollakaid teri rändas aita salvedesse.

Ei köida enam merega ning loo-duseiluga endised sidemed, ei kutsu enam kaugused ja maailma avarus, ei, vaid üks väike sõnake päästab valla kõik salasidemed ja köidikud, see on — kodu. Ikka sagedamini pöörduvad mõtted vanemaile, õele, meie väike-

Muljeid 7. noorsootegelaste kursusilt.

Juhtus midagi ebatavalist ENK üritusis — tuldi kokku sügispühil. Polnud sedapuhku sõitmist kodusest jõululauast, vaid enamik tuli kiiruga otse koolipingist ja täie kandamiga hääst ja ilusast lahkus otse kooli tagasi. Tükike mitteigapäevast poolaasta keskel ei tundunud kellelegi ülearusena, nagu selgus kokkutulnuist. Asjalikkuse noot ei olnudki eriliselt läbikõlav, nagu seda võis karta.

Juba viimase koolitööpäeva õhtul hakkas maanduma Tartu jaamas eemaltaabu-nuid: Balti Ekspress tõi kohale rohkearvulise Tallinna esinduse, Valga rong Tõrva poisse ja edasi iga rong mõnest maailmakaarest tõi mõne esindaja, nii et usupuhastuse püha hommikul algamiseks ettenähtud ajal olid saabunud ja võib-olla veidi puhanudki ka kõige kaugemad tulijad. Ei saanud öelda, et erakorraline kokkutuleku-aeg oleks oluliselt vähendanud osavõtjate arvu, enne võiks väita vastupidist, sest kursuslaste üle poolesaja-pealise hulga vastuvõtul tütarlaste ühis-korteris ei saadud just kiidelda lähedate ruumidega. Ja osavõtjaist pärisid Tallinna tütarlapsed peale eelpoolmainitud ajalise esikoha veel ka esikoha arviliselt. Tart-lased, kohapealsete keskkoolide ja güm-naasiumide esindajad, jäid seekord piinli-kult vähearvuliseks. Pealinn domineeris...

Kursuse algusega võideti juurde see pidulikkus, mis ehk jõuluvahelajal oleks

olnud iseenesest — alati vaimuliku talitu-sega E. Karskusliidu esimehelt õp. Kuu-malt.

Järgnesid loengud. Kiitus seekord-seile kursuslastele — olime püsivamalt kuu-lamas k ö i k i loenguid, vähemalt püsi-vamalt kui mõnelgi varemalt kursusel. Ka märkmikke nägi rohkem ja nende sisuks tundusid olevat märkmed loenguist võrd-lemisi väheste illustratsioonidega, sest seinalehe karrikatuurid polnud väga mit-melt. Pääle oma otse ülesande võis sel-line hoolas märkimine olla ka tugev tree-ning Suure Kooli pääle tulekuks, nagu jä-reldus märkmiklaste enamiku koolidest päritolust ja mitme kaasvõitleja elavast huvist tolle asutise vastu. Käidi tasapisi mõne tuntuma õppejõu loengutki jälgimas. Ekskursioones oli tsipa vaheldust tänu aastaajale. Käidi sügisiseses Botaanika-aiaski, mis osalt juba kasvuhooneisse koondunud. Deklamatsioonivõistlusel oli üllatus žüriilt — harukordselt kibe ana-liiis esitati avalikult iga esineja kohta. Õhtuti ÜKÜ külalisõhtu, asemikekogu koosolek ja teelaud kursuse lõpu tähistajana... olimegi jälle laiali üle Eesti. Kuigi taasnagemiseni on aega mõni kuu rohkem kui tavalisest, selle eest aga oleme kõik kohal ka järgmisel kokkutule-kul — nii võis lugeda paljude avaldusist. Ja selletõttu polnud lahkumisnukruski väga valus. Jällegenagemiseni!

P. S.

sele majakesele linnas ja peenrle, kuhu panin kasvama kurgi ning to-mati. On nad nüüd juba suured? Vist küll, kindlasti. Ja nii mõnigi kollakaspunane tomatki ripub harval oksal, mis seotud villase paelaga kepikese ümber? Ja ehk on mõni kurkki juba valmimas? Ja mis teevad kooli-vennad? Hakkavad juba kindlasti portfelli ja raamatuilt tolmu pühkima — on ju veel nädalake vaba ja siis... Kõik nad on samuti pruunid ja rõõmsad kui ma ise. „Küll näen teid kõiki peagi,“ mõtlen ja magus tukse käib läbi südame. Kodu! Mis võib veel parem, veel meeldivam olla kui armas, vaikne kodu. Mõistame

jällegi sõnatult teineteist, Kall ja mina, me pilgud räägivad meie pala-vaist soovest — tagasi, tagasi suurele maale, tagasi linna ja koju! Usku-matult kerge on lahkuda merest, arm-saist inimesist ja kõigist südamele lähedasekssaanud kohtadest ja ole-vustest, sest on mõte, mis sumbutab lahkumisvalu, tiivustab iga sammu, iga tegevust, ja see on: „Homme lä-heme koju.“

Tallinnas, märts 1935.

M ä r k u s : „Kui päike kutsub“ eel-mises numbris ilmunud osale on lk. 79. 2. veerule eksikombel vahele murtud „VI“.

ENK 7. noorsootegelaste kursusest osavõtjad.

„Uustulnukail noorsooringide juhatusis on tihti palju hädad tahet, vaimustust ja energiat, kuid puuduvad teadmised, oskused ja kogemused ringi töö organiseerimiseks ja juhtimiseks. Noorsootegelaste instrueerimiseks, nende teadmiste süvendamiseks ja kogemuste rikastamiseks korraldabki Eesti Noorsoo Karskusliit iga 2 aasta järele noorsootegelaste kursusi.“ Nende lausetega algas kutse, milles Eesti Noorsoo Karskusliit palus noori osa võtma oma 7. noorsootegelaste kursusest. Ma leiain, et nende kahe lausega on väga tabavalt ja kokkuvõtlikult öeldud, missuguseid suuri ülesandeid taotlevad noorsootegelaste kursused ja kui suur tähtsus neil on meie karskustöös.

Uustulnukana kursusest osa võttes rõõmustas mind, et on siiski nii palju noori, kes on võtnud sihiks võidelda inimsoo kurjema vaenlase, alkoholismi vastu, huvitades ühtlasi kogu noorsooliikumisest ta mitmepalgelisuses.

Kursusil kuulnud sisukaist referaadest olid huvitavamad ettekanded, millised kä-

sitlesid puhtpraktilisi küsimusi. Selline oli näit dr. V. Hiioni loeng „Suulisest endaväljendamisest“, samuti õpet. A. Kingu ettekanne „Ühismatkade korraldamisest“.

Oleks soovitav, et edaspidi kursuste kavasse võetaks veel rohkemgi selliseid loenguid.

Huvitavad ühiskäigud andsid külalistele võimaluse tutvuda Tartu kui ülikoolilinna vaatamisväärsustega. Elamusküllaseks kujunes samal ajal peetud 5. deklamatsioonivõistlus, millest osavõtt jäi aga kahjuks veidi väiksearvuliseks.

Kogu kursuste kestel valitses koosviibijate vahel väga sõbralik ja üksteisi mõistev meeleolu, mis oma haritipule tõusis kursuste lõpul korraldatud ühisel teeõhtul. Pärast õnnestunud tööd koos viibides tunti end täiesti ühise perena.

Möödunud kursused on annud allakirjutajale, loodetavasti ka kõigile teistele osavõtjatele, uut indu töötada ülesseatud sihtide saavutamiseks karskusalal.

A.

„Kevadiku“ asjus.

Kaitsevække sundaega teenima mineku tõttu lahkus „Kevadiku“ senine kauaaegne tegevtoimetaja Friedrich Olup. Uueks tegevtoimetajaks valis Liidu juhatus Eevi Lasseni, kes toimetab „Kevadikku“ 1935. a. 5.-st numbrist alates. Toimetusse kuuluvad Joh. Feldmann, Otto Ibius, Ed. Kubjas ja Öie Sõster.

„Kevadiku“ ilmumistähtjad 1936. a. on järgmised: nr. 1. — 1. veebr., nr. 2. — 15. märtsil, nr. 3. — 1. mail, nr. 4. — 15. sept., nr. 5. — 1. nov. ja nr. 6. — 1. detsembril.

*

„Kevadiku“ järgmise aastakäigu 1. nr. ilmub 1. veebr. 1936. a. Eesti Üliõpilaste Karskuseühenduse erinumbrina selle 15. aastapäeva puhul.

E. N. K.-liidu 1936. a. tegevuskava.

Vastu võetud E. N. K. 12. asemikekogu istungil 1. 11. 1935.

1. Kontakt valitsusasutistega noorsoolikumise reformi asjus. Kaitsta ja põhjendada ministeeriumides Liidu huve kongressidel vastuvõetud resolutsioonide ja Liidu tegevuses kujunenud põhimõtete alusel.

2. Organiseerimisalal jäägu raskuspunkt endiselt keskkooli ja gümnaasiumi noorsoole. Luua kontakt võimalikult iga keskkooli ja gümnaasiumiga. Organiseerimise tegelikuks läbiviimiseks: 1. sõita keskkohast kohtadele, 2. arendada välja usaldusmeeste võrk, 3. paluda vanemate ning kogenumate kirjavahetajate liikmete abi, 4. linnades, kus mõnes koolis on E. N. K. liige-organisatsioon, püüda viimase kaudu ka vahekorda luua nende koolidega, millega Liidul side puudub. Kui mõnes koolis pole väljavaadet asutada või Liidu liikmeks võita ühtegi organisiooni, siis algatada kontakt kirjavahetajate liikmete või usaldusmeeste näol.

Propageerida vilistlaskogude asutamist keskkoolide ja gümnaasiumide karskusringide juurde.

Senisest rohkem tähelepanu omistada väljaspool kooli oleva noorsoo koondamisele lootusringi vilistlaskogude ja noorte karskustoimkondade kaudu E. N. K.-liitu. Pidev kontakt luua teiste üleriiklike noorsoo keskorg.-ega.

3. Instrueerimisalal jätkata kirjalike instruksioonide andmist Liidu bületääni „Noorsoo-organisatsioonide Juhi“ kaudu. Bületään ilmub neli korda aastas.

Korraldada noorsootegelaste kursusi kohtadel kohalikele tegelasile.

Senisest rohkem leida võimalusi pääsekretäri saatmiseks kohtadele. Tegevusaasta jooksul võimalikult 1 kord külastada kõiki liikmeid-orge.

Püüda leida uusi tegevusmeetodeid, et haarata Liitu laiemaid hulki noori.

4. Kirjastamise alal jätkata „Kevadiku“ väljaandmist Liidu ideoloogilise häälekandjana (6 korda aastas à 16 lk.), kus käsitletakse endiselt enesekasvatuslikke küsimusi ning antakse ruumi noorte endi ilukirjanduslikele ning kunstilisile katsetusile.

Kuna on loomulik, et iga E. N. K.-liidu üksikliige tellib enesele „Kevadiku“, siis alandatakse „Kevadiku“ tellimishinda liikmetele ja koolide lugemislauadele 1 eks. 50 sendile aastakäigult. Teistele jääb „Kevadiku“ tellimishinnaks endiselt 75 snt. aastakäik ja 40 s. 1/2 ak. Üksiknumbri müügihind 15 s.

„Kevadiku“ levitamisel ja tellimiste hankimisel kasutada eriti kirjavahetajate liikmete kaasabi. Koguda toetustellimisi.

Eri väljaandena kirjastada liikmeraamat.

5. Karskusveendumuse süvendamiseks propageerida karskuseksamite sooritamist ja karskus- ning enesekasvatuslikke küsimusi käsitlevate õpiringide organiseerimist. Osa võtta karskuspüha korraldamisest, otsides võimalusi sel puhul lendlehe saatmiseks.

6. Vahekorra tihendamiseks keskkoha ja organisatsioonide vahel anda Liidu juhatuse poolt võimalikult sagedasti kohapäälseile orgele informatsiooni keskkoha tööst ja algatusist (bületääni ja häälekandja kaudu) ja nõuda kohtadelt organisatsioonide töö aruandeid, liikmete nimekirju ja arhiiveksplare paljundatud väljaandeist.

7. Üldiste ettevõtetenä korraldada: 1. 9. noorsoo karskuskongress, 2. 1. kõnekursused, 3. 6. üleriiklik kõnevõistlus, 4. üleriiklik luuletistevõistlus, 5. 8. noorsoo suvipäevad.

8. Majandusliku omaabi alal: 1. teostada koos E. Karskusliiduga asjadeloterii, 2. hankida senisest rohkem toetajaid liikmeid ja „Kevadiku“ toetustellimisi.

9. Büroo säilitada võimalikult endise töövõimega niipalju kui majanduslik olukord vähegi lubab.

Deklamatsioonivõistlus.

ENK 5. deklamatsioonivõistlus peeti 3. novembril 1935. a. Tartus E. Karskusliidu ruumes. Žüriisse kuulusid dr. V. Hiion,

õpet. K. Ader, V. Ader, A. Kansvei ja üliõpil. Mall Sarv. Osavõtjaid oli 5. 1.—3. auhinna vääriliseks tunnustati Miralda Tõnisson Tartu Kommerts-gümnaasiumist ja Viktor Laurson H. Treffneri gümnaasiumist.

„Kevadik“

Noorsoo enesekasvatuse ja elureformi ajakiri

algab järgmise numbriga 13.-dat aastakäiku.

„Kevadik“ on ainuke omalaadne noorte huve mitmekülgsest haarav ajakiri, andes sõna kõigis noori puudutavais ja üldkultuurilisis küsimusis.

„Kevadiku“ kaastöölisiks on peamiselt noortesõbralikud kultuur- ja noorsootegelased ning noored ise. 1935. aastakäigus on näit. kirjutanud: V. Adams, K. Ader, Ed. Ahas, A. Aspel, J. Bechter, A. Elango, Ed. Hubel-Metsanurk, B. Kangro, A. Kuum, J. Köpp, L. Laja, Fr. Olup, A. Oras, R. Paris, A. Piip, J. Piiper, A. Sang, L. Sapotzki, H. Talvik, P. Treiberg-Tarvel, J. Tork, R. Öunap jt.

„Kevadik“ ilmub kuus numbrit aastas. Tellimishinnaks on 1936. a.: $\frac{1}{1}$ a. 75 s., $\frac{1}{2}$ a. 40 s., üksiknr. 15 s. Liidu liikmeile ja koolide lugemislaudadele on tellimishinda alanud 50 sendile aastas.

„Kevadik“ ootab noortelt värsisepilt, proosakatsetajailt ja taideharrastajailt mitmekesist kaastööd. Eriti teretunud on ülevaated noorsoo-organide tööst.

„Kevadik“ väärrib

tellimist, lugemist, levitamist.

„Kevadik“ ilmub — 6 nr.-it aastas. Tellimishind $\frac{1}{1}$ a. 75 s., $\frac{1}{2}$ a. 40 s., üksiknr. 15 s.

Väljaandja: Eesti Noorsoo Karskusliit. Vastutav toimetaja: dr. phil. Alfred Koort. Tegevtoimetaja: Eevi Lassen. Toimetuse liikmed: Johannes Feldmann, Otto Ibius, Eduard Kubjas ja Oie Sõster.

Toimetuse aadress: Tartu, Gustav-Adolfi t. 18-2, postk. 86, telefon 404.

G. Roht'i trükk, Tartus 1935.